

parcă micșorat, fără să fie adus însă din spate. Miinile puternice pe care le-am admirat în celelalte acte, s-au albit, sint oasele unui bătrîn acoperite de pergament străveziu. Fața excelent machiată aduce pe undeva cu a lui Kossuth, dacă te uiți mai cu atenție. Dar ciți bătrini nu seamănă între ei... Doar cînd deschide gura și cuvintele-i ies cu același avînt pentru „cauză”, cînd îți dai seama că flacăra care arde în el luminează cu aceeași putere ca odinioară, doar atunci recunoști — dar de data aceasta fără să te poți înșela — pe marele Kossuth. Bătrînelul acesta care are toate metehnele vîrstei: miini care tremură, vorbă greoaie, chiar momente de amnezie, duce cu el neștirbit un singur lucru: făclia, flacăra luminoasă a luptei pentru libertate. Actorul Kovacs a reușit să ne facă să uităm că ne aflăm la teatru. Stăteam față în față: bătrînul revoluționar Kossuth și noi oamenii deceniului al șaselea al secolului nostru, care din sală în-

ștegem totul... Tot ce era în sufletul bătrînului.

Alături de creația deosebită a actorului Kovacs a apărut și personajul plin de viață, umor, înțelepciune populară a lui Andrassi Marton. Țăranul maghiar a fost prezentat așa cum era în realitate în acele timpuri, așa cum l-a văzut și l-a iubit neșpus de mult Kossuth. Dar pentru că ni se pare că nouitatea în creația actoricească a adus-o Kovacs prin personajul deosebit al lui Kossuth, nu ne oprim asupra creației, deși valoroase, a lui Andrassi. Amîndoi au întruchipat personajele lor fără nici o fisură de la un capăt la altul al piesei.

Nu de mult s-au sărbătorit 100 de reprezentații cu „Făclia”. Spectacolul festiv s-a jucat în prezența autorului. Sărbătorirea acestui centenar s-a asociat astfel cu sărbătorirea celor doi actori care au creat personaje de neuitat.

Mihail RAICU

Altfel de eroi...

In general, spectatorii care se îndreaptă pentru prima oară spre porțile Teatrului de Păpuși (de cele mai multe ori ca însoțitori ai unor spectatori mai mici) sînt convinși că vor asista la un fel de pantomime comico-grotești sau că vor vedea evoluînd aerian eroii scilpitori ai basmului. Bunicii sau părinții își amintesc desigur de bilciurile în care evoluția lui Vasilache — confecționat dintr-o scurtătură de lemn — era însoțită de inevitabilele bastonade aplicate consoartei sale cu obraz de lună plină — Mărioara. Dar scepticii au devenit și ei entuziaști admiratori ai genului. Deci nu este de mirare că membrii unei familii, indiferent de vîrstă, așteaptă cu aceeași bucurie spectacolele de la „Tăndărică”.

La rampa teatrului au apărut pînă acum numai eroi din lumea fără hotare a basmului sau din cea animală (urși, veverițe și mai ales pisicuțe și iepurași deveniți parcă indispensabili fanteziei autorilor de piese pentru păpuși). Nu se poate tăgădui partea educativă a acestor eroi ca purtători ai unor aptitudini și virtuți alegorice. Totuși era de mult așteptată și apariția unui erou din viață care să-și spuie direct gîndurile, model de urmat în faptele de pe scenă; de aceea piesa lui Mihail Stoian — „Străjerul mării”, a fost primită cu multă bucurie.

Spectatorii mari și mici, așezați în scaune așteptînd să înceapă acțiunile comice,

au rămas poate surprinși cînd au văzut evoluînd în scenă trei copii, trei pionieri, după cravatele roșii prinse la git. Acțiunea e serioasă, pe alocuri gravă. Eroii acționează în numele unor principii și sentimente înalte. În scenă se petrec fapte serioase.

Spectacolul a însemnat într-un fel și un răspuns dat unor frămîntări mai vechi din lumea artiștilor nevăzuți de public — păpușarii.

Ileana, eroina lui Mihail Stoian, capătă pe scenă trăsăturile unui personaj real; într-adevăr uneori, fața păpușii pare a exprima sentimente. Iată, fetița visează să ajungă marină. Idealurile sale se lovesc de rezistența bunicului ei, stăpînit de vechea prejudecată că femeile nu au ce căuta pe coastă. Și alți eroi prind parcă viață: pionierii, care vor sări în ajutorul fetei. Doi ticăloși însă ar voi să piară în valuri un vapor. Pentru aceasta ar trebui să stingă farul pe vreme de furtună. Dar farul este păzit de bunicul Ilenii, străjerul mării. Iată un mic univers de fapte și sentimente la a căror semnificație răspunde vibrația spectatorului care e învățat să fie un fiu vrednic al patriei sale, un bun prieten. Eroul contemporan poate fi deci realizat și pe scena teatrului de păpuși.

Dacă piesa ne dovedește în principiu că păpușile sînt capabile să aducă scenic fapte și eroi contemporani, cu atît mai adevărat este că și crearea lor dramatică cere

și autorului aceleași valențe artistice ca oricare altă piesă de teatru. Mihail Stoian, răsturnând prejudecata că în teatrul de păpuși nu pot fi aduși eroi contemporani, a fost totuși el însuși victima prejudecății că respectivul gen nu poate fi abordat decât cu tonuri și mijloace minore. Unele deficiențe, care pot fi mai ușor estompate în teatrul cu actori, devin mai evidente și nu pot fi ocolite cind e vorba de păpuși. Aceasta pentru că, așa cum se spune, păpușa „nu rezistă” multă vreme sineură în fața rampei. Imobilitatea sa facială nu-i permite să demonstreze mișcări sufletești, să rostească monologuri. Lipsa de individualizare a eroilor (de pildă pionierii din piesă) este parcă subliniată de păpuși, cărora nu li se poate pretinde și care nu au la îndemină mijloace complexe de expresie; ele sînt handicapate de fața lor mereu aceeași. Regizorul (Ștefan Lenkisch) s-a străduit în această privință să înlătore deficiența textului printr-o dinamizare a mișcării păpușilor fără a putea însă să realizeze prea mult datorită și neîndestulătoarei expresii plastice a păpușilor. Un păr vilvoi, în dezordine, un nas ascuțit, comic, nu arată decît laturi exterioare ale eroilor. Nu e de mirare că eroii pozitivi au stîrmit risul la prima apariție scenică cu aerul lor de mici vagabonzi. Doar aportul artistic deosebit de

valoros al minuioarei Ștefi Nețianu a putut să dea contur unuia dintre pionieri. Dar cu o floare nu se face primăvară.

E limpede că piesele pentru teatrul de păpuși ridică probleme asemănătoare oricărui text dramatic. De aceea M. Stoian ar fi trebuit să urmărească evoluția psihologică a eroilor săi în acțiune și nu să le opereze transformările sufletești în chip telegrafic (schimbarea la față a lui Moș Toma în finalul piesei).

Parcă neîncrezător în viabilitatea conflictului său principal, autorul i-a lipit un altul, colateral, bazat pe locuri comune din literatura de aventuri. Eroilor săi negativi concepuți în linii caricaturale li s-au aplicat măști corespunzătoare plastic. Contrastul dintre grotescul grupului de bandiți și aspectul umanizat al celor pozitivi a dăunat prezenței scenice a acestora din urmă. Inspirația literară și cea plastică au turnat culori mai violente asupra grupului negativilor, aceștia sfîrșind prin a umple astfel, în chip nejust, cadrul scenic.

Cu toate acestea, subliniem încă o dată ca pe o cucerire faptul că eroul contemporan și-a făcut apariția pe scena teatrelor de păpuși. Stingace, această apariție este un început nu numai pentru autor, ci și pentru realizatorii plastici ai spectacolului. Aceștia nu au fost statornic animați de ideea că păpușa prin trăsătura ei

O scenă din „Străjerul mării”

aparent convențională are de fapt calitatea de a abstrage din personajul real pe care-l reprezintă cele mai caracteristice însușiri ale acestuia.

Obrazov, în cunoscuta sa carte despre teatrul de păpuși, „Profesiunea mea”, arată că Stanislavski indica necesitatea găsirii „grăuntelui” specific unui personaj. Prin „grăunte” se înțelegea trăsătura dominantă a personajului, exprimată în construcție, gest și acțiune. Tocmai acest grăunte a lipsit măștilor din „Străjerul mării”, iar absența lui a coborât și din acest punct de vedere valoarea artistică a spectacolului.

Păstrind proporțiile, ne reamintim cum Sofocle indica în „Poetica”, tratatul său despre legile scenice, că eroul pe scenă (care avea în teatrul antic ca și păpușa o mască imobilă) atunci când i se reclamă acțiuni de mare pasiune să-și consume drama în culise. Aceasta, pentru că altfel e rizibil ca un personaj însuflețit de o stare sufletească sau alta, să privească publicul mereu cu aceeași expresie incremenită.

Peste veacuri, observația lui Sofocle se arată valabilă și în raport cu masca păpușii. E supărător să vezi un personaj cum este Ileana, circulând în scenă, schimbând sentimente și trăiri sufletești, dar neschimbându-și fața. Numai măiestria artistică poate înlătura acest convențional. Este ceea ce și cerem de la colectivul de interpreți ai piesei lui M. Stoian.

Amintim că Stanislavski fiind o dată întrebat cum trebuie realizat un spectacol pentru copii a răspuns: „Ca și unul pentru oameni mari, numai că ceva mai bine”.

Teatrul „Tândărică” va mai prezenta și alte piese cu eroi contemporani. Experiența primului spectacol a fost utilă. El este o demonstrație și, în același timp, o invitație făcută autorilor de piese pentru teatrele de păpuși.

Copiii au înțeles și ei că pe scenă pot apare și altfel de eroi decât „clasicii” pisoi și ursuleți, că pot apare copii ca și ei, care, chiar dacă sint confecționați din lemn, poartă cu ei gânduri și prezintă fapte luate din viață și închinare vieții.

AI, POPOVICI

„Gîndirea științifică” n-a fost descoperită

Din păcate, lucrările dramatice ale celui mai mare, celui mai bun poet al epocii sovietice n-au apărut pînă acum pe scenele noastre. Această lacună a fost în parte remediată, datorită inițiativei slujitorilor teatrului la microfon, care, în decursul unui an, au prezentat două piese de Maiakovski. După „Baia”, ascultătorii au avut prilejul să ia contact, în frumoasa traducere și adaptare radiofonică a lui Cicerone Theodorescu, cu o altă piesă maiakovskiană, „Ploșnița”, care pune o serie de probleme foarte interesante, atît sub raportul conținutului ei de idei, cît și sub acela al compoziției sale artistice.

Referindu-se la miezul ideologic al comediei satirice „Ploșnița”, Maiakovski arată că el s-a orientat în direcția „demascării spiritului filistin din contemporaneitate”.

Autorul își centrează piesa pe un personaj, care prin întreaga sa evoluție ilustrează în mod artistic teza caracterului nociv al concepțiilor mic-burgheze, filistine, despre viață. Încă înainte de a începe desfășurarea acțiunii, eroul principal este astfel caracterizat în lista personajelor: „Prisipkin — Pierre Scripkin, fost muncitor, fost membru de partid, actualmente mire”. Biografia lui Prisipkin, enunțată laconic aici, sugerează drumul parcurs de acest personaj, care se decla-

sează, se desprinde de clasa sa, sub influența nefastă a ideologiei mic-burgheze.

Prisipkin hotărăște să se căsătorească cu „o fiică a Nep-ului” (cum o definește în piesă Lăcătușul), Elzevira Davidovna Renaissance, casierită la o frizerie, al cărei patron este tatăl ei. „Fostul muncitor” nu face această căsătorie din dragoste, ci fiindcă este interesat materialicește, fiindcă astfel „capătă multe obligații ale împrumutului de stat” (cum arată Baian).

Această căsătorie, ale cărei perspective inițiază firul acțiunii, aruncă o lumină edificatoare asupra personajului principal, în momentul în care el este în pragul degenerării definitive. Oamenii sănătoși moralicește, cu care a trăit alături, își dau seama că Scripkin (care consideră că numele său de altădată — Prisipkin — a devenit vulgar) s-a transformat, ajungînd robul diverselor prejudecăți mic-burgheze. Cu foarte mult bun simț și umor, Flăcăul din cămin face următoarea reflecție, în raport cu „actualul mire”: „...el e un Macdonald. Nu-i vorba de cravată, ci de aceea că nu cravata-i legată de el, ci el de cravată”.

De altfel, Prisipkin nici nu încearcă să-și ascundă noile tendințe, cu care este pe deplin împăcat. El își expune, într-o convorbire cu același Flăcău, crezul său